Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

Sekretarz Stanu
Urszula Sara Zielińska

DSA-ZASK.050.5.2024.AZ
3233014.12774234.10377171
Warszawa, 14-07-2024

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu RP

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na oświadczenie senatorskie Pana Wadima Tyszkiewicza złożone na 13. posiedzeniu Senatu w dniu 5 czerwca 2024 r. *w sprawie aktualnej sytuacji dot. poziomu zrzutów przemysłowych do rzeki Odra oraz informacji dot. prac nad wdrażaniem modelu hydrologicznego umożliwiającego prognozowanie sytuacji na Odrze*, nr BPS/043-13-262/24, informuję co następuje.

Ad. 1 Jaki jest obecnie, tj. od dnia 29 maja 2024 r., poziom zrzutów przemysłowych do rzeki Odra?

Zgodnie z informacjami raportowanymi do Ministerstwa Klimatu i Środowiska oraz przedstawionymi podczas spotkania Grupy Roboczej ds. Rekomendowania Ograniczenia Zrzutów z dnia 11 lipca 2024 r., poziomy zrzutów do rzeki Odry przez zakłady posiadające systemy retencyjne są dostosowywane do aktualnych przepływów w rzece (obecnie 37 m^3/s na poziomie wylotu Kolektora „Olzy" oraz 87 m^3/s na wysokości wylotu KGHM S.A.), aby uniknąć kumulacji zanieczyszczeń.

W odniesieniu do Kolektora „Olzy", ze zbiorników za ostatni tydzień odprowadzano 32 000 m3/dobę. Przewodność mieści się w granicach przyjętych ograniczeń i po zrzucie wynosi 1300 uS/cm. KGHM S.A. dostosowuje zrzuty w zależności od przepływów notowanych w rzece oraz prowadzi regularne badania przewodności powyżej i poniżej wyznaczonego punktu zrzutu[1].

Ad. 2 Czy w związku ze wzrostem stopni zagrożenia na podstawie wyników próbek wody pobranych 29 maja 2024 r. z rzeki, starorzecza, zbiorników i kanałów Odry zostało zarządzone ograniczenie zrzutów przemysłowych do rzeki, a jeżeli tak, to w jakim stopniu?

Tak. Szacuje się, że dynamiczne zarządzanie zrzutami pozwoliło na zmniejszenie dopływu

[1] W związku z wewnętrznymi regulacjami Spółki informuję, że dane zawarte w niniejszej wiadomości zawierają informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa

wód z odwodnienia zakładów górniczych do rzeki Odry o 10-15%, w okresie od 29 maja do 13 czerwca 2024 r.

W dniu 29 maja 2024 r. odbyło się spotkanie Grupy roboczej ds. rekomendowania zrzutów, w którym wzięli udział przedstawiciele: Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowego Instytutu Badawczego, Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, Ministerstwa Przemysłu, Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, a także Polskiej Grupy Górniczej S.A., KGHM S.A., Przedsiębiorstwa Gospodarki Wodnej i Rekultywacji S.A. i Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń.

Podczas spotkania, przedstawiciel GIOŚ przekazał informację dotyczącą aktualnych danych z pomiarów z 27 maja 2024 r. w punktach pomiarowych:

1) na Kanale Gliwickim: Gliwice Marina: P. parvum spadła z 300 mln os./l do 275 mln os./l przy przewodności bez zmian;
2) Pyskowice: P. parvum spadła z 370 mln os./l do 264 mln os./l przy przewodności bez zmian;
3) Pławniowice: P. parvum wzrosła z 16 mln os./l do 22 mln os./l przy przewodności bez zmian;
4) w Kędzierzynie Koźlu, poniżej ujścia Kanału Kędzierzyńskiego: P. parvum wzrosła z 94 mln os./l do 104 mln os./l przy przewodności bez zmian;
5) Zbiornik Czernica: P. parvum wzrosła z 22 mln os./l do 35 mln os./l przy spadku przewodności z 935 µS/cm do 882 µS/cm;
6) na rzece Odrze w Łanach: P. parvum na poziomie 40 mln os./l przy przewodności- bez zmian;
7) w Bytomiu Odrzańskim: P. parvum na poziomie 12 mln os./l;
8) w Krapkowicach: P. parvum na poziomie 15 mln os./l;
9) w Widuchowej: P. parvum na poziomie 2,9 mln os./l.

Mając na uwadze ww. dane zarekomendowano, dla większości podmiotów, realizację zrzutów zgodnie z posiadanym pozwoleniem wodnoprawnym, przy jednoczesnym monitorowaniu: poziomu przepływów, przewodności oraz zawartości chlorków i siarczanów w dokonywanych zrzutach. Dla jednego z podmiotów rekomendowano ograniczanie zrzutu, realizowanego zgodnie z posiadanymi pozwoleniami wodno-prawnymi, w sytuacji przekraczania wartości przewodności w miejscu pełnego wymieszania po zrzucie 1750 µS/cm. Kolejny podmiot także otrzymał rekomendację dostosowywania zrzutu do przepływów notowanych w rzece Odrze i prowadzenia badania przewodności powyżej oraz poniżej wyznaczonego punktu zrzutu. Celem rekomendacji było ograniczenie poziomu przewodności w wodach dopływów, jak i samej rzeki Odry.

W dniu 6 czerwca 2024 r. odbyło się kolejne cykliczne spotkanie Grupy roboczej ds. rekomendowania zrzutów. Przedstawiciel GIOŚ przekazał informacje dotyczące aktualnych danych z pomiarów z 5 czerwca 2024 r. w następujących punktach pomiarowych:

1) na Kanale Gliwickim – Gliwice Marina: P. parvum nie występuje;

2) Pyskowice: P. parvum na poziomie 19 mln os./l;
3) Pławniowice: P. parvum na poziomie 6 mln os./l;
4) w Kędzierzynie Koźlu poniżej ujścia Kanału Kędzierzyńskiego: P. parvum na poziomie 5 mln os./l;
5) Zbiorniku Czernica: P. parvum na poziomie 25 mln os./l;
6) w Januszkowicach: P. parvum jest na poziomie 41 mln os./l przy spadku przewodności z 2000 uS/cm do 1684 uS/cm;
7) Łany: P. parvum na poziomie 13,5 mln os./l przy wzroście przewodności z 1230 uS/cm do 1312 uS/cm;
8) Bytom Odrzański: P. parvum na poziomie 31 mln os./l przy przewodności 2500 uS/cm;
9) Widuchowa: P. parvum na poziomie 36 mln os./l przy przewodności bez zmian.

Analiza wyników wskazała, że w Kanale Gliwickim „złota alga" występuje w śladowych ilościach, odnotowano również spadek w starorzeczach Januszkowice i Czernica. Jednak sytuacja na dolnej Odrze była niepokojąca, ponieważ pomiędzy miejscowością Łany a Słubicami, na punktach pomiarowych odnotowano wzrost ilości osobników P. parvum, niezależnie od tego czy doszło do wzrostu bądź spadku przewodności.

Przedstawiciel GDOŚ poinformował, że po ostatnich opadach deszczu wystąpiła fala wezbraniowa. Przyjęto założenie, że ta fala piętrzy jednocześnie złotą algę, która wcześniej płynęła w rzece. Wraz z przemieszczającą się falą wezbraniową wzrasta również poziom przewodności. Była to ważna informacja dla jednego z podmiotów, ponieważ oznaczało to przejście dużej ilość wody o zwiększonej przewodności przez miejsce zrzutu. Uznano, że zasadna jest stała kontrola po stronie podmiotu i takie bieżące sterowanie zrzutem, aby nie przekroczyć obowiązujących norm przewodności. Przedstawiciel Ministerstwa Klimatu i Środowiska zwrócił uwagę, że „złota alga" w dolnym biegu Odry nie tylko przemieszcza się z nurtem rzeki, ale również się rozwija, co powoduje jej dynamiczny wzrost – jest to niepokojące zjawisko, na które należy zwracać uwagę monitorując rozwój sytuacji.

Biorąc pod uwagę ww. dane zarekomendowano podmiotom rozpoczęcie przygotowań technicznych do natychmiastowego ograniczenia lub całkowitego zaprzestania zrzutu. Dla jednego z podmiotów rekomendowano ograniczanie zrzutu, realizowanego zgodnie z posiadanymi pozwoleniami wodnoprawnymi, w sytuacji przekraczania wartości przewodności w miejscu pełnego wymieszania po zrzucie 1750 µS/cm.

Kolejny podmiot również otrzymał rekomendacje dostosowywania zrzutu do przepływów notowanych w rzece Odrze, pory dnia oraz prowadzenia badania przewodności i zawartości związków zawartości azotu i fosforu powyżej i poniżej wyznaczonego punktu zrzutu. W dniu 7 czerwca 2024 r. odbyło się w trybie telekonferencji dodatkowe spotkanie ze względu na niepokojącą sytuację w kanale przy przystani w Nietkowie oraz wyniki analiz laboratoryjnych próbek pobranych wody, potwierdzających zarówno powiększający się zakwit w kanale, jak i obecność dużej ilości wydalonych przez algę toksyn (2136 nM). Wydano i przekazano do jednego z podmiotów dodatkową rekomendację wskazującą na:

1) Konieczność ciągłej obserwacji odczytów sond na odcinku Malczyce – Głogów – Bytom Odrzański;

2) Ograniczenie zrzutu i dostosowywanie go do bieżących odczytów tak, aby w miejscu pełnego wymieszania w okresie najbliższych dwóch dni nie przekroczyć wartości przewodności powyżej 2300mS;
3) Pozostanie w gotowości do dalszego ograniczania lub zaprzestania zrzutów.

Mając na uwadze, że rekomendacje dotyczą współdziałania szeregu podmiotów oraz minimalizowania ich skumulowanego oddziaływania, trudno jest precyzyjnie ilościowo określić stopień ograniczenia zrzutu w opisanym powyżej okresie. Należy zaznaczyć, że ograniczenia zrzutu nie zawsze są możliwe ze względu na bezpieczeństwo ludzi biorących udział w procesach produkcyjnych podmiotów. Podane wyżej dane są szacunkowe.

Dodatkowo do dynamicznego zarządzania poziomem zrzutów na podstawie bieżących danych dot. jakości i przepływów wody, w 2024 r. Międzyresortowy Zespół do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze rozpoczął prace nad systemowym ograniczeniem zrzutów wód poprzemysłowych do rzeki Odry. Na działania te składają się m.in. planowanie inwestycji odsalających, retencjonujących i kolektorów w zakładach wydobywczych, nowelizacja ustawy o rewitalizacji rzeki Odry, przegląd pozwoleń wodno-prawnych i in.

Ad. 3 Czy w związku z wdrażaniem przez IMGW-PIB dynamicznego modelu hydrologicznego, który umożliwi prognozowanie sytuacji na Odrze i „widzenie" zrzutów przemysłowych będzie informacją jawną (i bieżąco aktualizowaną) ilość planowanych oraz faktycznych zrzutów przemysłowych z określeniem ich rodzaju, tak jak ma to miejsce w publikowanych na stronie ministerstwa analizach stopnia zagrożenia? Stoję na stanowisku, że pełna transparentność w tym zakresie, tj. rozszerzenie możliwości kontroli społecznej, wzmocni ochronę rzeki i mieszkańców. Pozwoli to uniknąć katastrofy, jaka miała miejsce w roku 2022, której przyczyną również był w dużej mierze brak transparentności i jawności danych.

Tak. Wszystkie informacje będą dostępne na stronie internetowej www.imgw.pl.

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy (IMGW-PIB) opracowuje dynamiczny model hydrologiczny, który umożliwi prognozowanie sytuacji na Odrze i przegląd zrzutów przemysłowych. Podkreślić należy, iż model ten jest opracowywany przez IMGW-PIB w wyniku decyzji Międzyresortowego Zespołu do spraw Przeciwdziałania Sytuacjom Kryzysowym i Zagrożeniom Środowiskowym na Rzece Odrze.

Obecnie model działa testowo na odcinku Odry od Chałupek do miejscowości Brzeg, umożliwiając prognozowanie sytuacji na rzece z 3-7 dniowym wyprzedzeniem. Do końca lipca br. model objąć ma całą rzekę Odrę. Natomiast, do końca b. roku przewiduje się, iż model będzie na bieżąco aktualizowany i dostosowywany do potrzeb wraz z informacją o ilościach i rodzaju zrzutów przemysłowych do rzeki Odry. Dzięki modelowi możliwe będzie uniknięcie akumulacji zanieczyszczeń w rzece.

Z wyrazami szacunku

Urszula Zielińska
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych, KPRM.